

2023, 12 (5), 3025-3044 | Araştırma Makalesi

G. Marcel'e Göre Endüstriyel Uygarlık Karşısında Bilgelik Konumu

Nilüfer KARADAĞ¹

Emel KOÇ²

Öz

Bu çalışmanın amacı "Endüstriyel Uygarlık Karşısında Bilgelik Konumu"nu G. Marcel bakış açısıyla analiz etmektir. Modern dünyada insanın karşılaştığı temel bir problem söz konusudur. Teknolojinin hızlı ilerleyişi, endüstrileşmeye neden olmaktadır, endüstrileşme ise insanın ontolojik ve ahlaki yapısını farklı açılardan etkilemektedir. Toplumsal bir varlık olarak insan, bilim ve teknolojinin hızlı yükselişine ayak uydurabilmeye çalışmakta, ilgilendiği konularda başarılı olduğu sürece değer görmektedir. Modern insan yaşadığı toplumun üst beklentilerini karşılamaya çalışırken büyük ölçüde kendi benliğini geliştirmekten ve tinselliğinden uzaklaşmaktadır. Birbirine yarış halinde olan insanlar daha fazlasına sahip olma çabasının yarattığı değersizlik hissi ile içsel bir arayış içine girmektedir. Batı felsefesi geleneğinde, özellikle "insan olma" sorununa "kişisellikten uzak yaklaşılması", zamanın koşullarına paralel olarak insanı nesneleştirme yaklaşımının ön plana çıkmasına neden olmuştur. Bu durum, araçsalcı bir kültüre doğru ilerleme anlamına gelmekte ve kişisel özneyi sadece işlevlerine indirgeyerek yaşamaya zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla modern toplumda faydalı olamayan, işlevlerini gereği gibi yerine getiremeyen her birey gözden çıkarılması kolay bir "nesne" haline dönüşmektedir. Bilim ile teknolojinin hızlı yükselişinin ve propaganda tekniklerinin etkisinde kalan insan her geçen gün "indirgeme teknikleri" yoluyla insan atığı bir ürün haline gelmektedir. Kısacası modern dünyada insan varoluş amacından hızla uzaklaşmaktadır. Bu noktada çözüm, bilgelik anlayışıdır. İnsanın ontolojik olarak tamamlanma isteğinin ahlaki ve ontolojik/ metafizik değerlere bağlanarak çözümlenebileceğini düşünen Marcel'e göre bilgelik uzun, zorlu ama bir o kadar da mutluluk veren bir yoldur. Bilgelik yolunda yürüyen kişi, teknolojiyi reddetmeden ancak toplumsal ve ahlaki problemlere de duyarlı kalmadan, insanlığa yardımcı olma amacını ilke edinerek yaşamını fiziksel ve tinsel bütünsellik halinde sürdürebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Endüstriyelleşme, İnsanın Ontolojik İtibarı, Bilgelik, İndirgeme Teknikleri.

KARADAĞ, N., & KOÇ, E. (2023). G. Marcel'e Göre Endüstriyel Uygarlık Karşısında Bilgelik Konumu. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 12(5), 3025-3044. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1379259>

Geliş Tarihi	21.10.2023
Kabul Tarihi	24.12.2023
Yayın Tarihi	31.12.2023
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı, Ankara, Türkiye / nilufer.karadag@gazi.edu.tr / ORCID: 0000-0002-4658-2494

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı, Ankara, Türkiye / emelkoc@gazi.edu.tr / ORCID: 0000-0001-6358-0581

2023, 12 (5), 3025-3044 | Research Article

The Position of Wisdom in the Face of Industrial Civilization According to G. Marcel

Nilüfer KARADAĞ³

Emel KOÇ⁴

Abstract

The aim of this study is to analyze The Position of Wisdom in the Face of Industrial Civilization from the perspective of G. Marcel. There is a fundamental problem facing human beings in the modern world. The rapid advancement of technology leads to industrialization, and industrialization affects the ontological and moral structure of human beings in different ways. As a social being, man tries to keep up with the rapid rise of science and technology, and is valued as long as he is successful in the subjects he is interested in. While modern man tries to meet the high expectations of the society he lives in, he largely moves away from developing his own self and spirituality. People who are in competition with each other enter into an inner search with the feeling of worthlessness created by the effort to have more. In the tradition of Western philosophy, especially the "impersonal approach" to the problem of "being human" has led to the prominence of the approach of objectifying human beings in parallel with the conditions of the time. This situation means progress towards an instrumentalist culture and obliges the personal subject to live only by reducing it to its functions. Therefore, in modern society, any individual who cannot be useful and fulfill his or her functions properly becomes an "object" that is easy to dispose of. Under the influence of the rapid rise of science and technology and propaganda techniques, human beings are becoming a product of human waste through "reduction techniques" day by day. In short, in the modern world, human beings are rapidly moving away from the purpose of their existence. At this point, the solution is an understanding of wisdom. According to Marcel, who thinks that the human desire for 'ontological completion' can be resolved by adhering to moral and ontological/metaphysical values, wisdom is a long, difficult, yet blissful path. The person who walks on the path of wisdom, without rejecting technology but without being insensitive to social and moral problems, can continue his life in physical and spiritual integrity by adopting the principle of helping humanity as a principle.

Keywords: Technology, Industrialization, Human Ontological Dignity, Wisdom, Techniques of Degradation.

KARADAĞ, N., & KOÇ, E. (2023). The Position of Wisdom in the Face of Industrial Civilization According to G. Marcel. *Journal of the Human and Social Science Researches*, 12(5), 3025-3044. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1379259>

Date of Submission	21.10.2023
Date of Acceptance	24.12.2023
Date of Publication	31.12.2023
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

³ Ph. D. Candidate, Gazi Univ., Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education Philosophy and Related Sciences, Türkiye / nilufer.karadag@gazi.edu.tr/ ORCID: 0000-0002-4658-2494

⁴ Prof. Dr., Gazi University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education Philosophy and Related Sciences, Ankara, Türkiye / emelkoc@gazi.edu.tr / ORCID: 0000-0001-6358-0581

Giriş

Fransız varoluşçuluğunun önemli isimlerinden olan Gabriel Marcel 1889 yılında Paris'te dünyaya gelmiş, 1973 yılında yine aynı yerde vefat etmiştir. Marcel yaşamı süresince, başta dört yaşındayken annesini kaybetmesi, I. ve II. Dünya Savaşlarının neden olduğu yıkımlar olmak üzere pek çok olumsuz duruma tanıklık etmiş, savaşın insanlar ve toplumlar üzerindeki sarsıcı etkilerini yakından gözlemlemiştir. Marcel'in gerek çocukluk yıllarında yaşadığı duygusal ikilemler ve ölüm gibi deneyimleri, gerekse savaş yıllarındaki deneyimleri onun felsefi düşüncelerinin gelişiminde önemli rol üstlenmiştir. Dolayısıyla bu yaşantılar Marcel'in dikkatini sevgi, aşk, sadakat, ölüm, ihanet gibi somut tecrübelerle yöneltmesine ve zaman içinde düşüncesinin idealist bakış açısından uzaklaşmasına, varoluşçu felsefeye yönelmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda o, dünya içinde kendini bulan, anlamlandıran insanın somut deneyimlerini temel alan somut (konkre) felsefesini biçimlendirmiştir.

Marcel yaşam koşullarının zorlayıcılığı karşısında felsefenin yanı sıra sanata da yönelmiştir. Felsefe ve sanat, ona fikirlerini daha özgür ve daha vurgulu bir şekilde ifade etme imkânı vermiştir. Marcel'in somut insan deneyimlerini özellikle tiyatro ve drama yolu ile anlatma yolunu tercih etmesi ona yaşamın anlamı ve değeri konusundaki kişisel sorunları derinden inceleme olanağı tanımıştır (Hanley, 1998, s. 24).

Marcel, eserlerinde modern dünyanın sorunlarını sıklıkla işlemiş, özellikle bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin insan varoluşu üzerindeki etkilerini dile getirmiştir. O, teknolojik uygarlık karşısında insanın durumu ve "bilgelik" konusunu ele alıp değerlendirirken XX. yüzyılda artan endüstrileşme ile birlikte etik değerlere verilen önemin azaldığına ve insanın "ontolojik bütünlüğünü kaybetme" tehlikesi ile karşı karşıya kaldığına dikkat çekmiştir. O, her geçen gün daha fazla değersizleştirilen, yapıp ettiklerine indirgenen insanın, varoluşunu yeniden anlamlı kılmaya adına umut veren düşünceler ileri sürmüştür.

Pek çok düşünür gibi Marcel'in de vurguladığı XX. yüzyıl insanının yaşadığı bilimsel ve teknolojik buhranın kökleri Rönesans'a kadar uzanmaktadır. Orta Çağ Avrupası dini yol gösterici olduğuna inandığı Kilisenin yönetiminde yapılan kısıtlı bilimsel çalışmalar sebebiyle, ne kadar baskıcı ve kapalı bir toplum yapısına sahipse, Rönesans, sanat ve bilimin ön planda olduğu, Avrupa'nın özgürlüğün keyfine vardığı ve dinsel dogmalardan koptuğu bir dönem niteliğindedir. Rönesans, "eski"nin çözülüp "yeni"nin oluşmaya başladığı çok renkli bir düşünsel atmosfere sahiptir. Rönesansın renkli düşünsel tablosu yerini XVII. Yüzyılda pek çok ortak çizgisi bulunan sistemlerin yer aldığı bir rasyonalizme bırakır. XVIII. yüzyıl ise içinde aklın ve akılcı düşüncenin esas alındığı Aydınlanma felsefesinin de yer aldığı Aydınlanma Çağı'dır. Aydınlanma Çağı ile birlikte birçok alanda hız kazanan gelişmeler, buluşlar artık bilim ve teknolojinin karşı konulamaz bir ilerleme katetmeye başladığının göstergesidir. Ancak ne yazık ki bilimsel ve teknolojik gelişmelerin her zaman tinsel ve etik gelişmelerle paralel işlediğini söyleyebilmek mümkün olmayacaktır. Bu sebeple Marcel XX. yüzyılda bilimsel ve teknolojik açıdan tüm gelişmelere rağmen insanın tinsel dünyasında bir kuraklaşma olduğunu düşünerek, varoluşsal açıdan insanı ele almış ve bilgelik, sır, aşk, sevgi, umut, ölüm, sadakat, bağlanma gibi insan deneyimlerini derinlemesine incelemiştir. Marcel, teknolojik gelişme ve endüstrileşmeyle birlikte ahlaki değerlerin de korunmasının önemine dikkat çekmiş "araçlar" ile "amaçların" karıştırılmaması gerektiğini belirtmiştir.

1.Modern Felsefe ve Marcel Felsefesi

Marcel, insan varoluşunu esas alan felsefesini şekillendirirken XVII. yüzyılda Descartes ile başlayan Kartezyen felsefenin düşünce biçiminden beri süregelen özne kavramını yeniden yapılandırmayı amaçlamaktadır. Ona göre Kartezyen gelenek ve ondan kaynaklanan idealist felsefeler, varlığı parçalamakta, somut bütünlüğünden uzaklaştırmaktadırlar. Marcel'e göre Descartes varoluşun genel karakterini yanlış anlamakta, "varoluşsal özneyi" değil, "düşünen bir varlık olarak kendisini" keşfetmekte ve "ben"i dünyanın üzerinden bakan bir zihin olarak kabul etmektedir (Marcel, 1962, s. 325). Kartezyenizmin esas aldığı düşünce, dünyayı komünal olarak görmekte başarısızdır ve bir çeşit körlük içinde bütünü görememektedir (Marcel, 1962, s. 8). Bunun yanı sıra Marcel, Kartezyen yaklaşımın kavramsal ve kavramsal olmayan bilgi alanlarının "problem" ve "sır" alanlarını gözden kaçırdığını düşünmekte ve bundan rahatsızlık duymaktadır. Çünkü Marcel, insan yaşamında kavramsal ya da soyut bilginin "durum içindeki varlık" olan özne hakkında tatminkâr açıklama yapamadığını düşünmektedir (Koç, 2004, s. 21).

Zira Marcel'e göre ontolojik problem zihin-beden, ben-dünya arasındaki ayrımların ötesinde ve yaşayan varlığın kendi birliği içerisinde kavranması koşuluyla ortaya konmak durumundadır (Marcel, 1949: 170). Ancak modern dünya, varlığın bu birliğini bozma eğiliminde olmuştur. XVII. yüzyılda yaşanan bilimsel devrimin ardındaki gelişmeleri izleyen süreçte XIX. yüzyılda Fransa ve İngiltere'de olduğu gibi Almanya'da da bilime dayalı pozitivist bir anlayış etkili olmaya başlamıştır. Ayrıca bu dönemde bilimsel gelişmelerin hızla artmasıyla birlikte süregelen uzmanlaşma eğilimi, "insanın ontolojik değeri" ve "ontolojik bütünlüğü" meselesini yeniden gündeme getirmiş, bu kavramların sorgulanmasına sebep olmuştur. (Koç, 2021, s.5).

Marcel, tarihsel ve teknolojik değişimle birlikte gelen yozlaşma /bozulma /dejenere olma /işlevselleştirme problemini bireysel ve toplumsal açıdan çok boyutlu olarak incelemiştir. Modern özne anlayışıyla birlikte, epistemolojik açıdan ele alınan insanın, Varlıkla bütünlüğünü kuramadığı için parçalanmış bir halde yaşamını sürdürmeye çalışır hale geldiğine dikkat çekmiştir. Hal böyle olunca Marcel dönemin bilimsel ve teknolojik gelişmelerine bağlı olarak gelişen ve insanın somut bütünlüğünü görmezden gelme eğilimine neden olan soyutlama ruhuna karşı bir önlem almak ve amaç ile araçların birbirine karıştırılmaması gerektiği konusunda uyarıda bulunarak insanın değer ve itibarını ona yeniden iade edebilmek amacındadır. Marcel'e göre insan tinsel ve bedensel bütünlüğü içinde ele alınması gereken oluş halindeki bir varlıktır. İnsanın oluş halinde ve sonlu bir varlık olduğunu fark etmesi onda sevgi, aşk, sadakat gibi deneyimlerle Aşkın Varlık'a yönelme arzusunu, kendi ifadesiyle ontolojik sır (ontological mystery) ulaşma çabasını, kendini gerçekleştirme isteğini de beraberinde getirmektedir.

Marcel, somut felsefesini oluştururken, insan varoluşunun fenomenolojik analizinden hareket ederek onun derin bir içsel deneyimle metafizik alana yükselişinin analizini yapmıştır. Bu doğrultuda Marcel insanın gerek kendini bilmesi ve tanınması gerekse deneyim bütünlüğü açısından ben olmayanların -yani sen ve o- önemine vurgu yaparak insanın "öznel arası" bir varlık olduğuna dikkat çekmiş ve ben'den biz'e doğru yönelen bir "komünyon" metafiziğinin önemini vurgulamıştır.

Marcel felsefesinin odağında birey ve onun somut yaşantıları vardır. Bireyin yaşantısını canlı ve derinlikli bir biçimde tasvir ederken Marcel'in ilk ve en temel sorusu, "Ben

kimim?" sorusudur. İnsan sadece bu soruyu irdelediğinde, modern düşüncedeki objektifleştirme eğiliminden kurtulma yolunu fark etmekte ve kendi dolaysız deneyimine dönebilmektedir (Megill, 1971, s.107). Marcel, insanı ve insan yaşantısını belli kalıplar içine sıkıştırmaya çalışan her türlü felsefi eğilimden uzak durmaktadır. Ona göre insan, yaşamındaki tüm soyutlamalardan sıyrılıp değerli bir varlık olduğunu fark etmeli; aşkla, umutla, sadakatle Aşkın Varlığa bağlanmalıdır. İngiliz ve Alman idealizminin yaklaşımlarındaki yetersizlikler sebebiyle Marcel yeni bir bakış açısıyla varoluşa yönelik bir değerlendirme yapmakta ve yaşamın derinliğine dair kendi kişisel deneyimindeki atılımı gözler önüne sermektedir (Hanley, 1998:13). Ayrıca, düşüncelerini sistematik bir yöntemden geri durarak günlük tutma şeklinde yazan Marcel'in amacı insan ve insana dair kapsamlı ve kuşatıcı düşünsel bir birliğe ulaşmaya çalışmaktır (Q'Malley, 1984, s. 275).

Marcel insan ve yaşama dair fikirlerini açıklarken gezgin insan, keşif yolculuğu, ışık gibi metaforlar kullanmaktadır. Marcel'e göre insan olmuş bitmiş bir varlık olmayıp, oluş halindeki bir varlık, Marcel'in ifadesiyle gezgin bir varlıktır (homo viator) ve hayata dair sürekli bir keşif halindedir. İnsan keşif halindeyken umudunu sürekli korumaya özen gösterir çünkü umut insan için bir yaşam biçimidir. İnsan, kendine, başkalarına, hayata ve geleceğe karşı umut içinde bir bekleyiş halindedir. Bu bekleyiş onu Mutlak Gerçekliğe götürecektir olan bir varlık koşuludur. Umud, gezgin insanın yaşantısındaki fizik ve metafizik yolculuğunun zorunlu bir parçasıdır; yani yolculuk boyunca yolculuğun gidişatını diğer faktörlerden ziyade umut belirlemektedir (Koç, 2008, s. 171). Gezgin insan, her geçen gün kendisine yabancılaşan bir dünyada umut vasıtasıyla kendisine ve dünyaya yabancılaşmayı reddederek yönünü tayin edebilmektedir.

1.1. Marcel Felsefesinin Temel Kavramları

Marcel, somut felsefesinin merkezine biricik bir varlık olarak bireyi ve onun kendine has deneyimlerini yerleştirir. Marcel, insanın somut yaşantısında kendine özgü biçimde yaşadığı varoluşsal deneyimlerin önemini kavrayıp, kendi deneyimlerine yönelik incelemeler yaptıktan sonra, rasyonel bir sistem ile kişisel deneyimleri bütünleştirebilmenin imkânsız olduğunu fark etmiştir. Çünkü kişisel deneyimler "burada ve şimdi" deneyimlenmektedir ve rasyonel bir sistem içine sıkıştırılamamaktadır. Başka bir deyişle salt rasyonel bir sistem düşüncesi içerisinde insanın varoluşsal zenginliğini gereği gibi ifade edebilmek mümkün değildir. Bu sebeple Marcel düşüncelerini sahip olmak, Varlık olmak, problem, sır, birinci refleksiyon, ikinci refleksiyon, katılım, aşk, umut, iman, sadakat gibi kavramlar aracılığıyla serimlemektedir.

Marcel'in temel kavramlarına kısaca değinilecek olursa; Marcel düşüncesinde "birinci refleksiyon" günlük yaşam ihtiyaçlarına yönelik analizi ve problem çözmeye dayalı bir düşünme biçimidir. Bu sebeple birinci refleksiyon insanın varoluşsal deneyimlerinin bütünlüğünü bozma eğiliminde olup, sahip olma -ki modern çağın en büyük problemlerinden biri bu eğilimdir- kategorisi çerçevesinde değerlendirilmektedir. İkinci refleksiyon ise birinci refleksiyonla yani analizle parçalara ayrılan, kaybedilen varoluşsal deneyim bütünlüğünü birleştirme eğiliminde olan onarıcı bir düşünme biçimidir. İnsanın kendi benliğinin derinlerine nüfuz edebilmesi ancak "ikinci refleksiyon" ile gerçekleşmektedir. Varlık olma yolunda deneyimlenen ikinci refleksiyon ben'in hareket halinde, aktif olan varlığının örtüsünü açmaktadır (Megill, 1971, s.108). Dolayısıyla Marcel felsefesinde ikinci refleksiyon doğrudan deneyimin kaybolan somutluğunu ortaya çıkaran bir çeşit hatırlamadır. Derin bir konsantrasyona dayalı hatırlama, birinci

refleksiyonla kaybolan birliği, yeniden bir araya getirerek kişiye varlığın huzurunda bir rahatlama sunmaktadır (Q, Malley, 1984, s. 282). Marcel problematik alandan tamamen uzaklaşan, hayatın ve varoluşun parçalanmışlığının üstesinden gelen ve tekrar bütünleştiren ikinci refleksiyona felsefesinde özel bir yer vermektedir.

Somut insanın yaşantısında araçsallığa karşı çıkan Marcel insan deneyimlerinin birinci refleksiyon olarak adlandırdığı problematik alana özgü düşünme biçimi ile yeterince kavranamayacağını düşünür. Bu suretle daha derinlikli ve bütünsel bir düşünme biçimi olan "ikinci refleksiyon" ile içsel yaşamın boyutlarını ön plana çıkarmaktadır. Marcel'e göre subjektif deneyimleri sınırları belirlenmiş bir sistem bağlamında gereği gibi değerlendirebilmek mümkün değildir. Her ne kadar modern dönemden itibaren insan, Marcel'in ifadesiyle "soyutlama ruhu" mantığıyla ele alınıp, bulunduğu statüye göre etiketlense ve fonksiyonları ile değerlendirilse de aslen insan belli kalıpların içine sıkıştırılması mümkün olmayan bir varlıktır.

Marcel'in temel düşüncesi ve ulaşmak istediği gerçeklik, kendi somut biricikliği içerisinde kavranan ve kendisini etkin bir biçimde gerçekleştirmeye çalışarak var olmakta olan birey ile bireyi çerçeveleyip sarmalayan Varlığın mevcudiyeti arasındaki sırlı ilişkiyi kavramaktır. Marcel'e göre sadece bireysel yaşam, Sonsuzluğun yansıyabileceği bir ayna sunmaktadır. Dolayısıyla Varlığın bireysel ruha çağrısı ile ilgilenen Marcel'e göre varlık için ihtiyaç ya da var olma ihtiyacı olarak ifade edilebilen "ontolojik gereklilik" (aşkınlığın gerekliliği) (Marcel, 1968, s. 3) mevcut koşullardan rahatsızlık duyup, bilimsel, felsefi, sanatsal ürünler ortaya koyarak kendini gerçekleştirme, tinsel bir deneyim yaşama ya da sadece işlevlerine indirgenen insan için soyut nesnel dünyayı aşma eğilimi gibi farklı şekillerde görülebilen bir tür "varlığa susama", varlık'a içsel bir gereksinim duyarak kendini gerçekleştirme ihtiyacı olarak ifade edilebilir.

Marcel'e göre içsel gereksinime dair farkındalık bireyi son noktada "meta-problematik" bir gerçeğe yönlendirecektir. Zira içsel gereksinimlerinin farkında olan insan, Varlığın çağrısına ruhsal olarak ve umut yoluyla yanıt vererek bir Varlık'a katılım deneyimine girecektir. Bu bağlamda varlığın tüketilmesiyle kuraklaşan, varlık duygusunun yitirildiği bir dünyada Marcel felsefesi, insani deneyimin metafizik bir değeri ve boyutu olduğunu ve insan deneyiminin ontolojik değerinin varlıktan kaynaklandığını hatırlatmaktadır (Reneaux, 1994, s. 79). Marcel felsefesinde insan varoluşu, dünyaya katılımı kendini gerçekleştirmektedir ve katılım özgür düşüncenin temelidir (Gallagher, 1962, s. XI). Ona göre katılım, bir şeyin seyircisi olma ile bir şeyi temaşa etme arasındaki farkı gözetir. Tiyatrodaki seyirci sadece sonraki sahne ile ilgili merak duygusuna sahip olduğundan seyirci olma pozisyonundan öteye geçemezken, temaşa etmede seyredilen şey dışsallıktan öte içsel bir konuma yükselmektedir (Marcel, 1949, s. 127). İnsanın tüm varlığıyla bir işe ya da davaya belli bir ölçüde kendini adama duygusunu hissetmesiyle katılım gerçekleşmektedir ve somut felsefede var olmak için katılımcı olmak gerekmektedir. Katılmak ise bağlanmak anlamına gelmektedir.

2. Endüstriyel Uygarlık

XIX. ve XX. yüzyılın en belirgin özelliklerinden birisi bilim ve teknolojinin birbiriyle paralel hareket etmesidir. Özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bilimsel çalışmalar gündelik ihtiyaçların karşılanması adına teknolojinin tekeline verilmiştir. Dolayısıyla bilimsel bilgiden pratik olarak yararlanmak önemli hale gelmiştir. Kuramsal bilginin gündelik hayatta kullanılabilir hale gelmesiyle bilim ilk defa hayatın içinde bu kadar yoğun bir biçimde yer almış ve bilimin sonuçlarının geniş kitlelere ulaşması ile bu bilgi

türü toplumsallaşmıştır. Bu andan itibaren dünya bilgi çağına doğru dönüşmeye başlamıştır. Kuramsal bilgi teknolojiyi desteklemiş, teknoloji ilerledikçe bilimsel bilgiye yönelik çalışmalar, astronomi, tıp, biyoloji, fizik gibi alanlarda bilimsel devrimler gerçekleşmesine sebep olmuştur (Topdemir, 2017, s. 208). Bu sebeple insanların yerleşik yaşam biçimleri de değişmeye başlamıştır. Üretime yönelik araştırma laboratuvarlarının kurulması ve üretimin fabrika aracılığıyla yapılması gibi insan yaşamını doğrudan etkileyen unsurları meydana getirmiştir. Çevre kirlenmesi, fabrikaların olduğu yerlerde nüfusun yoğunlaşması, ulaşım, haberleşme ve mega kentlerin ortaya çıkışı ile tarihin hiçbir döneminde görülmemiş hızlı değişiklikler meydana gelmiştir. Bilimin gelişmesi ile sürecin zorunlu bir sonucu olarak uzmanlaşma alanları doğmuştur. Artık devletler için endüstrileşme adına yapılacak her şey önemli hale gelmiştir. Bilimin toplumsal yaşam üzerindeki etkisi ve sekülerleşmenin entelektüel gelişimdeki önemi ile bilimin etik boyutlarının belirlenmesinin gerekliliği fark edildiğinde, artık bilimin kendisinin değil, ürettiği bilginin kullanım alanları ve bu bilgiden ne ölçüde yararlandığı etiğin konusu olmuştur (Topdemir, 2017, s. 209).

Marcel'e göre endüstriyel uygarlığın fikri temelleri Aristoteles zamanında atılmıştır. Rönesans hümanizmi ile hareketlenen ve Sanayi Devrimi ile yükselişi engellenemez hale gelen makineleşmeyle birlikte insanlığın "barbarlıktan medeniyete" doğru geliştiği görülmektedir. Bu bağlamda bilim ve tekniğin hızla ilerlemesinin büyümesine kapılan Batı dünyası insan aklının en üst düzeyde gelişmesinin sonucu olarak uygarlık kavramını benimsemiştir. Bu pozitivist yaklaşıma göre uygarlık, ilkel olma durumuna karşı medeni insanın durumu olarak nitelendirilmiştir (Marcel, 1955, s. 1). Süreç içinde tarih ve sosyolojinin gelişmesiyle birlikte birbirinden farklı olan yapılaşmaların incelenmesi ile benzerlik ve farklılıkları içeren, birbirlerinin kültürel yapılarına ve terimlerine indirgenemeyen medeniyetler ortaya çıkmıştır. Böylelikle birbirinden farklı medeniyetlerde değerler görelilik olarak değerlendirilmiştir (Marcel, 1955, s. 2). Endüstrileşme ve buna bağlı olarak gerçekleşen teknik ilerleme, her medeniyetin kültürel yapısında farklı anlam bulmuştur.

2.1. Teknik İlerleme

Endüstrileşmenin gerçekleşmesi için teknik ve buna bağlı olarak teknik ilerleme gereklidir çünkü modern dünyada belirlenmiş herhangi bir hedefi başarabilmek için en iyi yol teknik olarak görülmektedir (Merton, 2003, s. 8). Teknik belirli amaçlara erişmek için var olan kaynakları kullanan araçlar bütünüdür. Zenginlik, güç, hükmetme teknikleri gibi örnekler bu amaçlar kapsamında değerlendirilebilir (Ellul, 2003, s. 28).

Teknolojinin ve sahip olma isteğinin ön planda olduğu modern dünyada bilim ve teknolojinin gelişmesiyle beraber, dünyayı istediği gibi şekillendirebileceğine inanan insanoğlu, temeli olmayan bir özgüven içinde, dünyaya sahip olduğunu zannederek aslında evrende kaybolmuştur. Bu kayboluş, insanın insan olma durumunun anlamının kayboluşudur çünkü modern dünyada bedeni ve yerine getirdiği görevleriyle anlam kazanan insan aslında ontolojik değerini zamanla kaybetmektedir (Bayraktar, 2014, s. 107). Zaman içinde hızla ilerleyen teknik aslında makinelerin tarihinden başka bir şey değildir. Makineler geliştikçe insan hayatında vazgeçilmez bir hal almakta ve bu durum tekniğe duyulan ihtiyacı da arttırmaktadır. Dolayısıyla teknik ilerleme hem zorunlu hem vazgeçilmezdir.

Ellul'a göre makine tekniğin ulaşmaya çalıştığı ideali temsil etmektedir. Teknik dokunduğu her şeyi makineye dönüştürmektedir (Ellul, 2003, s. 14). Teknik ilerleme için

bilimin ilerlemesi zorunludur. Marcel'e göre bilim, nesnelere dünyasını inceleyen ve nesnelere problem olarak ele alan disiplindir. Teknik ilerlemenin temelindeki bilim ve bilimsel çalışmalar var olan inceleme alanındaki tüm nesnelere her koşulda objeleştirme eğilimindedir çünkü bilimsel yöntemin temeli mevcut olanı açıklamak için en iyi teoriyi ortaya koymaktır ve bu kural değişmez bir gerçekliktir (Marcel, 1950, s. 80). Dolayısıyla bilim, zihin, rüya gibi soyut görünümlü olgular dışındaki soyut kavramlar üzerinde yoğunlaşmaz çünkü soyut kavramların üzerinde deney gözlem gibi ispat etme yöntemlerini kullanamaz. Bilim analiz etmeyi, deney yapmayı, parçalamayı ister. Bu durum bilimin hiçbir zaman metafiziksel anlamda sınırlı alana ulaşamayacağı ve varlığını bütünlüğünü kavrayamayacağı anlamına gelmektedir. Birinci refleksiyonun işaret ettiği alan bilimin kapsamına giren alandır.

Toplumların ve uygarlıkların endüstriyellemesi teknik ilerleme ile mümkündür. Tekniğin ilerlemesinin en önemli sebebi, her bireyin gücünü ikiye katlayan makinelerdir. Makinelerin çalıştırılabilmesi için insana gereksinim duyulması sebebiyle insan varlığı, bir bakıma, daha değerli hale gelmiştir. Makinelerin çalışması için ekiplere ihtiyaç duyulduğundan insanlar iş birliği yapmak zorundadır. Bu da makineleri kontrol eden insanların zaman içinde doğayı elinde tuttuğu yanılığın kapılmasına sebep olmuştur. Ancak makineler insanlardan daha sessiz ve ihtiyaçsız olduğu için insanlığın varlığına da bir tehdit niteliği oluşturmaya başlamıştır. Teknik ilerleme, makinelerin varlığı ile özgürleştiğini düşünen insanı zamanla köleleştirmiştir (Marcel, 1955, s. 5).

Teknik ve teknik ilerleme için uzmanlaşma gerekmektedir. Her uzmanlaşma da kendi içinde daha derin uzmanlaşma alanları oluşturmaktadır. Makineler mükemmelleştirilebilirler ve ne kadar rasyonelleştirilirse o kadar kolay aktarılabilirler. Teknik bir süreç diğerinden daha iyiyse üretim ilerlemiş, hızlanmış demektir (Marcel, 1955, s. 6-8). Teknik ilerleme, insan aklının sınırlarını zorlayarak somut ürünler ortaya koyduğu için dış dünyanın düzensizliğine "kavranılabilirlik" ilkesi getirmektedir (Bayraktar, 2008, 90). Böylece insan yaşamı görünürde daha kolay hale gelse de başka sorunlar gündeme gelmektedir.

Teknik ilerleme açısından sorumluluk bilinci önemli olduğu için sorumluluk bilinciyle hareket edip doğruluk erdeminden asla ayrılmaması gereken teknisyen/bilim insanı başarıya ulaşmak için sürekli görevini düşünüp çalışırken ve çalışmaları bir keşifle sonuçlandığında, kibirden uzak, saf bir mutluluk hissederken bu çalışma sürecinde kendi özel araştırma alanının dışında neredeyse hiç kimseye iletişim kurmamakta yalnızca işiyle meşgul olmaktadır (Marcel, 1955, s. 9, 51). İnsan ilişkilerinin zayıflamasına neden olan böyle bir durum ise teknisyen/bilim insanının ben'e, diğer insanlara deneysel ya da kategorize edebildiği herhangi bir şey olarak yaklaşması (Uygur, 1984, s. 71) sorununu beraberinde getirmektedir.

Teknik, bilim insanının belli bir süreç içindeki çalışmalarıyla ortaya çıkardığı bir üründür. Bu sebeple üzerinde çalışılan obje sadece bir araç değil onu icat eden kişi için aynı zamanda ulaşmaya çalıştığı bir amaçtır. Marcel'e göre her teknik ilerleme dikkat, yetenek, sabır, beceri gibi güç duygusunu da ihtiva eden bir yatırımdır. Bilim adamı için bu durum normal ve olması gerektir. Ancak bilim adamının icat ettiği objeye duygusal bir bağla bağlanması objenin var olma nedenini farklılaştırır (Korlaelçi,1989, s. 223). Sadece keşfetme güdüsü ile hareket eden, kendini çalışmalarına adayın bilim insanı, çoğu zaman yaşamın akışı içinde insanın değerini, kişi olmanın önemini adeta gözden geçirir. Hal böyle olunca onun açısından insan da herhangi bir obje gibi ele alınarak, deneylere konu veya araç olabilen bir nitelik kazanır. Dolayısıyla varlık, anlam kaybına

ilk olarak tekniği üreten bilim insanı tarafından uğratılmaktadır. Amacı insanlığa hizmet edip başarıya ulaşma mutluluğunu yakalamak olan bilim insanı, çoğu zaman istemeden de olsa insanlığı insanlığından uzaklaştırma mekanizmasını harekete geçirebilmektedir.

Marcel'e göre her teknik, doğrudan ya da dolaylı olarak korku veya isteklerin hizmetindedir. Korku veya istek insanla ilgilidir ve bu kavramların dünyası problemiğin dünyasıdır. Problem ise çözülmesi gereken, ben'i rahatsız eden bir şeydir. Oysaki varlığın bütününe kavramak için problem alanının ötesine geçmek gerekmektedir (Marcel, 1962, s. 68). Bu durumda modern dönemde teknoloji bu kadar hızla ilerlerken teknik ilerleme ve endüstrileşmenin insan üzerindeki olumsuz etkilerinin kontrol altına alınması gerekmektedir.

2.2. Teknik İlerlemelerin İnsan Üzerindeki Etkileri

Modern dönemde teknik, insanın sadece üretken faaliyetini değil, tüm faaliyetlerini ele geçirmiştir. XIX. yüzyılın en belirgin özelliği olan makineler, insani açıdan kabullenmeye hazır olmayan insanlığın hayatına kurumsal olarak hızlı bir şekilde girmiştir. Dolayısıyla insan bu makinelerle her koşulda yaşamak zorunda kalmıştır. Teknik, makineyi topluma entegre eder. Makinenin ihtiyacı olan koşulları oluşturur. Gerekliği yerde düzenleme yapar ve rasyonelleştirir. Teknik makineleri tam ihtiyacı olduğu alanda kullanır (Ellul, 2003, s. 14- 15). Ayrıca teknik insan hayatına girdiği andan itibaren insanla bütünleşir ve özerk bir yapı olarak insanı içselleştirir (Ellul, 2003, s. 16). Özellikle hayatı kolaylaştıran makineler insanları tembelleştirmektedir (Marcel, 1962, s. 87). Makineler iş gücüne duyulan ihtiyacı azaltmaktadır. Dolayısıyla insanlar zamanla sanki teknik ürünler olmadan hayatını idame ettiremeyeceğini zannederek yaşamaya alıştıkları için bir anlamda tekniğe bağımlı hale gelmektedir.

Marcel'e göre iç yaşamı her koşulda belirsiz olma eğiliminde olan ortalama insan için teknik ilerleme, onun genel olarak rahatlık elde etmesini sağlayan yöntemdir (Marcel, 1962, s. 57). Bu sebeple teknik ilerleme, insan aklında yer alan gerçek bir gücün nesnelleştirilmesi ya da dış dünyanın anlaşılması açısından iyi bir faaliyettir (Marcel, 1962, s. 56). Ayrıca teknik ilerleme özneler arası iletişimi kolaylaştırmaktadır. Örneğin yeni bir icadın yeryüzüne yayılması ya da bulunan yeni bir ilacın ölmek üzere olan bir hastaya ulaştırılmasında olduğu gibi birbirini tanımayan insanlar arasında da bir çeşit iletişime sebep olduğu bir gerçektir (Korlaelçi, 1989, s. 224).

Marcel'den ortalama yarım yüzyıl sonra benzer görüşlerle düşüncelerini ileten Baudrillard'a göre de insanların akıllı makineleri oluşturmasının sebebi kendilerinden umut kesmeleridir. İnsanlar kendilerini yönetmeleri için haklarını iktidara devrederler. Makineler de insanlar için bir çeşit iktidardır çünkü önceden ne yapacağı kodlanan makineler ile insanın yeniden düşünmesine ihtiyaç kalmamaktadır. İnsanlar da makineleri kullanarak surlarını düşüncenin yansıtmasına dayarlar. Hiçbir zaman kendi işleyişinin sınırlarını aşamayacak olsa da yapay akıl olan makinelerin gerçeklikle değil, gerçekliği başkalaştıran şeyle ilgisi vardır (Baudrillard, 1995, s. 51-52). Gerçekliğin saptırılması ise insanın kendisinin farklı bir dünyada yaşadığını düşünmesine sebep olmaktadır. Tüm ihtiyaçların karşılandığı kendilerini hizmet edilen değerli bir varlık gibi hisseden insanlar, aslında bu sistemin ayrılmaz bir parçası haline geldiklerinin farkında olmamaktadırlar.

Marcel'e göre, teknolojinin ortaya koyduğu, insan için çekici ve işe yarar olan ürünler, her zaman tinsel olanın unutulmasına sebep olmaktadır (Marcel, 1971, s. 161). Kendini sahip olduklarına indirgeyen insanlar için birey olabilmenin değer kaybetmesiyle, inanç,

gelenek gibi kültürel değerlere düşkünlük de azalmaktadır çünkü bireylik de standartlaşmaktadır (Korlaelçi, 1989, s. 224). Modern toplumda insan, sahip olduklarını zamanla Varlık gibi yücelttiği için gerçek olan, ontolojik anlamını kaybetmeye başlamaktadır. Dolayısıyla her zaman daha fazlasına sahip olma tutkusunu ile hareket etmeye alışan insan için teknoloji insan yaşamını kolaylaştıran bir araç olmaktan ziyade yaşamın amacı haline gelmektedir (Marcel, 1971, s. 161). İnsanlar kendilerini belirli maddi nesnelere üzerine odaklamakta ve onlara sahip olmak istemektedirler (Marcel, 1962, s. 58). Hatta Marcel'e göre teknik bir ürüne katkıda bulunmadan onu amaç edinen kişiler için bu nesnelere neredeyse put olarak değerlendirilmektedir. İnsanlar teknolojik ürünlere sahip olma yarışında nesnelere taparcasına bağlanmaktadır (Marcel, 1962, s. 65).

Sahip olma tutkusunu ile daha fazla çalışan ve kendisini de yapabildikleriyle değerli gören insan, duygusal tatminsizliğinin üstünü örtmek için daha çok çalışıp, daha çok sahip olmak istemektedir. Hal böyle olunca teknoloji, insanın manevi tatminsizliğini maddi tatminle yer değiştirmesine sebep olabilmektedir. Ayrıca teknik ilerleme, insanları sahip oldukları nesnelere sebebiyle bir yarışa soktuğu için kıskançlık gibi duyguları besler. Böylelikle insanlar arasındaki en temel seviyede, en küçük ortak payda olan para ortaya çıkar. Paranın refahın en küçük ortak paydası haline gelmesi ile paranın kendisi de tözsel gerçekliğini kaybeder ve insanlar sahip oldukları parayla gurur duyar hale gelirler (Marcel, 1962, s. 87). Bu sebeple hangi türden olursa olsun insana verilen bir teknik güç kötü kullanıma açıktır ve soyutlama ruhu ile karşı karşıyadır (Marcel, 1955, s. 23). Bir basitleme stratejisi olan soyutlama ruhu, insanı tekniğe bağımlı hale getirmekte ve onun zamanla öz değerinin farkındalığından uzaklaşmasına neden olmakta ve kendisini ben'inden soyutlayıp kitle insanı haline getirmektedir.

2.3. Soyutlama Ruhu ve Kitle

Marcel'e göre XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yükselen pozitif bilimler insanın içsel talebini tatmin etmediği için Batı felsefesi geleneğinde ontolojik ve epistemolojik olarak gerçeğe ulaşmada bilgeliğe giderek daha fazla önem verilmeye başlamıştır. (Marcel, 1949, s. 223). Özellikle metafizikte düşünce, duygular ve eylemlerle olan karşılıklı ilişkisi açısından değil, saf düşünce olarak kendi içinde ele alınır (Marcel, 1949, s. 120). İnsan deneyiminin somutluğundan çok soyutlama üzerine kurulu olan felsefe gelenekleri, son derece insani olan duygu, düşünce ve problemlere nadiren dokunur. Dolayısıyla düşüncenin duygudan, aklın beden ve ruhtan, bilginin de varlıktan ayrı olduğu düşünülür (Marcel 1962, s. 45). Cain'e göre, entelektüel ve etik pek çok çağdaş sorun, insanlar arasındaki güven ve yardımlaşma eksikliğinin görünümü haline gelir. İntiharlar, bağımlılıklar, takıntılı televizyon izleme, yıkıcı ilişkiler insanın teknik açıdan gelişen dünyadaki durumunun yansımalarından bazılarıdır. Marcel'e göre öznelere arası samimi ve içten ilişkilerin kurulamadığı, insani deneyimin belirli bir mantığa uydurulmaya çalışıldığı bir atmosferde varlık sırrı niteliğini ve biricikliğini kaybeder. Bilimin yordama çabası hem dini hem de felsefi düşünceleri adeta görmezden gelmekle sonuçlanır. Çağdaş Batı kültürü, saflık kavramını irdelerken, aynı zamanda onun geleneksel anlamının yozlaşmasını da gözler önüne sermiştir. Geleneksel olarak saflık, Yunanlıların insanın bütünlüğüne, örneğin akıl (logos) ve tutkuyu (eros) kapsayan bir bütünlüğe dikkat çekmesiyle ilgilidir (Cain, 1963, s. 62). Modern dönemde bu kavram teknolojikleştirilmiş, estetik boyutla ilgisi yokmuş gibi ele alınan ilgi alanları sebebiyle, bireylerin ilgilerine hizmet edecek şekilde değiştirilmiştir. Tekno-endüstriyel terimlerdeki saflık, verimlilik, üretkenlik ve sosyal gelenek açısından tanımlanmış bir

kavramdır (Keen, 1984, s. 38). Dolayısıyla zamanla insan da teknik terimlerin içerimleri gibi ele alınmaya başlanmakta, insanın değeri, verimliliği ve üretkenliği çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Marcel'e göre yaşamı, sadece teknik ve fayda amaçlı bir şey olarak düşünmek, hatalı bir soyutlama yüzündendir. Bir organizma olarak insan, makine gibi düşünüldüğünde bireysel yaşamın ruhu göz ardı edilmektedir. Bilimin insanların yaşam süresine müdahale etme çabası bile soyutlama ruhundan kaynaklanmaktadır. Birey isteklerinden, beklentilerinden, duygusal ve ruhani yönünden hatta ahlaki değerlerden soyutlanmaktadır (Marcel, 1955, 39). Hastalıklar için bulunan çözümlerle insan ömrünü uzatma çabaları, bireysel yaşamda işe yarar olsa da bireyleri somut olan nesnelere daha çok bağlamaktadır. Zamanla insanın yerini alan makineler daha önce ömrü uzatılmaya çalışılan insanlar için daha büyük bir tehdit haline gelmektedir.

Marcel, bilimin nesnelleştirme çabası ile aynı anlamı taşıyan soyutlama ruhu (Marcel, 1952, s. XI) yoluyla gerçekleştirilen soyutlamada insanın ilgisinin 'gerçek' olandan uzaklaştığını ifade eder. İnsanın varoluşundan soyutlanıp sıradan bir nesne gibi ele alınması ciddi bir değer kaybıdır. Benim dışındaki herhangi bir nesneye imkân dahilinde sahip olma ya da reddedebilme ihtimalini kendim için yapmam mümkün değildir çünkü kendim, kendimdir ve kendim için sahiplikten bahsetmem mümkün değildir (Bayraktar, 2008, s. 93).

Baudrillard'a göre tekniğin başarısı insanı kendi aklıyla yüzleşmekten kurtarmasındadır. İnsanı düşüncenin belirsizliğinden ve dünyayla arasındaki çözümlenemeyen problemlerden kurtarmaktadır. Böylece insan ne özne ne nesne ne özgür ne kendine yabancılaşmış konumdadır. Öteki gibi olan insanlar artık birbiriyle aynıdır. Artık insanın makine tarafından "homeostaz"ı (dengeleme) söz konusudur (Baudrillard, 1995, s. 57-58).

Marcel'e göre teknolojiye ait olan aletler insanlığın hizmetindedir ve faydalanılabilir haldedir çünkü bir işe yaramaktadır. Ancak insanın ne işe yaradığı, neye hizmet ettiğinden söz edilememektedir (Muşta, 1988, s. 100). Bir soyutlama olarak insanlık doğaya hâkim olma yönünde ne kadar çok ilerleme kaydederse, bireysel olarak teknolojik fethedilme bağımlı hale gelme eğilimindedir (Marcel, 1962, 56). Böylece insan artık gerçek olduğunu sandığı bir dünyada yaşamaktadır. İnsan, makine ile yaşamayı öğrenmek zorundadır. İnsan teknoloji ile yaşam dengesini kuramazsa sistem dışına itilmektedir. Devlet politikaları da öteki olan insan sınıfını düşünen ve yaşayan insana tercih ettikleri için bireyleri teknoloji ile yaşamaya yönlendirmektedir.

Teknoloji ve teknolojinin getirilerini ifade etmek ve insanlığa empoze etmek için çeşitli araçlar kullanılmaktadır. Bu araçlardan biri propagandadır ve propaganda diğer insanların vicdanlarını manipüle etme görevini üstlenmektedir (Marcel, 1962, s. 69). Soyutlamanın bu kadar etkili olduğu endüstriyel uygarlıklarda bireylerin ihtiyaçları, istek ve beklentileri insanlık adına dikkate alınmamaktadır. Varoluşsal hedefleri olmayan beklentiler insanlığı yozlaştırmaktadır. Böylelikle insanlar içsel olarak birbirlerine yabancılaşmakta ve sistemin kölesi haline gelmektedir. Soyutlama ruhunun etkili olduğu toplum artık değerlerini yitirmiştir. Toplumun içinde azınlıklarla başlayan bu etki zamanla genele yayıldığı için kitle kültürünü de oluşturmaktadır. Baudrillard'a göre toplumsal niteliklerini kaybedip elde sadece sayısal verilerin -kitle/yığın- kaldığı yerde artık toplumdan bahsedilemez. Kitleler, toplumsala ait değildir, toplumu yansıtmadığı için eksik bir kavramdır (Baudrillard, 1991, s. 19) ve toplumun radikal bir dönüşüm

geçirmiş halidir. Kitleler toplum sanılan ama aslında toplum olmayan, gerçeklikten uzaklaşmış olan simülasyonun/yansımanın hem öznesi hem de nesnesidir. Bu çift taraflılığından dolayı ne öznedir ne de nesne. Onlar, seçim yapmadığı, ayrımda bulunmadığı, sadece duyarsızlık ürettikleri için temsil edilebilme ve açıklanabilmeden yoksundur. Onlar ışıltılı yaşamın büyüüne kapılırlar, adeta cezbedilirler. Hatta cezbedilmeyi anlam arayışına tercih ederler. Onları sadece her birinin yabancılaşmasına da sebep olan nötrale edilme eyleminin nötrleştirdiği anlam büyüler (Baudrillard, 1991, s. 37-40). Kişiler yabancılaşmayla bir çeşit psikolojik mutasyon geçirmek zorunda kalırlar. İrade, bakış açısı, fikirler adeta sessiz bir çoğunluk oluşturmak üzere değişirler. Baudrillard'a göre 'sessiz çoğunluk' toplumsallıktan uzak sadece istatistiki olan bir yapıdır. Yine de kitlenin iletişim araçlarıyla, referandumlarla, anketlerle, fikirleri alınmaya çalışılır. Kullanılan araçlar temsil edicilikten uzak, simülatif şeyler oldukları için bu çabalar başarılı olmaktan uzaktır. Kitleler dış etkenli sorgu araçlarının saldırılarına karşı kara bir kütle olarak cevap vermektedir. Artık dışavurum veya temsil etme olmadığı için sessiz çoğunluğun açıklanamaz toplumsallaşma simülasyonları vardır. Kitle, bütün gerçekliklere, sırtını dönmüş ve soyutlamaya karşı bir eylem dahi olsa bir eylemde bulunmamaya kararlıdır (Baudrillard, 1991, 28- 32). İnsanın içindeki yaratıcı güç değer kaybettiğçe yerini, yenilik yapma iddiası ve onunla birlikte gelen kibir alır. Kendini yenilikçi olarak tanımlayan kitle insanı bile, kendine odaklandığı için hayran veya şükran duymaya isteksizdir ve kibri ile hareket eder, halbuki yaratıcı potansiyeli itibarıyla kendini düşünmez ve kendisiyle ilgilenmez (Marcel, 1955, s. 24).

Kitle insanı, şükrandan yoksun, mirası olmayan ve kimseye miras bırakmayan bir insandır. Burada proletaryanın maddi olarak değersiz koşulları düşünülebilir. Bu koşullar, lütfun yerini alan, talep sahibinin son derece haklı ve isteklerinin sınırsız olduğunu hissettiği, yetersiz tatminin söz konusu olduğu koşullardır. Ancak bu dünya makineleşmiş ve makineye hükmeden bir düzende olduğu gibi lütfun derinden düşünülemez olduğu bir dünyadır (Marcel, 1955, s. 27). Kitle ne ilham verebilir ne de şükran duygusu uyandırabilir. O halde insanın ihtiyacı olan şey tinin yaşam dinamiğinin bilincine varmaktır (Marcel, 1955, s. 28). Dikkat sahip olma kategorisinden varlık kategorisine doğru yönlendirildiğinde manevi miras kavramını yeniden canlandırılabilir mümkün olacaktır. Miras kavramını canlandıran ve içsel yaşamı besleyen sanatçılara her zaman saygı duyulmaktadır. Böyle bir durumda sanatçı, kendi yaratmadığı fakat keşfetmesi için kendisine verilmiş bir dünya ile aramızda bir arabulucu olarak görülebilmektedir (Marcel, 1955, s. 29).

Marcel modern toplumların içinde bulunduğu, giderek büyüyen manevi mirastan yoksunlaşma tehlikesinin farkındadır ve teknolojinin kölesi olmuş insanlığı yüksek bir bilinçle, kaybettiği anlamı bulmaya çağırılmaktadır. Burada Marcel sanatçı kişiliğinin bir yansıması olarak sanatçının özgünlüğü ve yaratıcılığı ile insanlara ışık olabileceğinden bahsetmektedir. Çünkü o, gerçekmiş gibi yaşanan dünyada Mutlak gerçeğe dair farkındalığa ulaşmak için özgür ve özgün sanatçının arabulucu konumunda olabileceğini düşünmektedir.

2. 4. Günah ve Özgürlük

Modern çağda uygar yaşamın dayandığı teknikler çeşitli baskılara maruz kaldığında, barbar koşullara dönüş başlamaktadır ve teknik ilerleme, insanı, maddi düzeydeki başarıları için aslında onlara ait olamayacak, içsel bir değer talep etmeye giderek daha fazla yönlendirmektedir (Marcel, 1962, s. 62). Marcel burada "modern indirgeme/ aşığılama teknikleri"nden bahseder. Marcel'e göre aşığılama teknikleri, soyutlama ruhu

ile kişilerin saygınlığına saldırmak ve onu tahrip etmek ve onları azar azar salt insan atığı ürünlere dönüştürmek ve sonunda da yalnızca entelektüel düzeyde değil, aynı zamanda ruhlarının derinliklerinde de insanların kültürel değerlerini hatta benliklerini yok etmek için kasıtlı olarak uygulanan yöntemler bütünüdür (Marcel, 1962, s. 42). Bu yöntemleri kullanmanın çekiciliği ise onları kullanmanın kolaylığından kaynaklanmaktadır ve modernleşen dünyada bu teknikler daha çok işler hale gelmektedir (Marcel, 1962, s. 48-49). İnsan bu noktada dünyanın değişim hızına yetişememektedir. Artık eğitim sistemi bile tek tip insan yetiştirme görevini benimsemektedir. Kullanılan bu teknikler, kişilerin fiili olarak gerçekleştirdiği ya da hiç harekete geçmediği eylemleri rahatlıkla inkâr edebildiği ve böylece kendisiyle bağıni kaybettiği bir duruma sokmaktadır (Marcel, 1962, s. 17). İnsan eliyle yarattığı ve mükemmelleştirdiği aşığılama teknikleri sayesinde, materyalist bir düşünce şekli ve materyalist bir dünya yaratma eğilimindedir. Bir tür psikolojik manipülasyona maruz kalmış insan, kendisini giderek herhangi bir nesne statüsüne indirgeme eğilimindedir (Marcel, 1962, s. 19). Marcel tekniğın bu ilerleyişi karşısında insanlığın kendini yok etmesinden endişe duymaktadır. Kitle içindeki bir grup azınlığın endişesi ise kendinden kaynaklı imkanların kötüye kullanılmasıdır (Korlaelçi,1989, s. 225). Gidişatın belirsizliği hatta kötülüğünden hareketle Marcel insanların ahiret çağına girdiklerini düşünmektedir (Marcel, 1962, s. 59). Teknik bilgiyi kullanma gücüne sahip olanların, bu gücü yoğunlukla kullanma isteği ve salt teknik işleyiş üzerine yoğunlaşarak gerçekliği kavramaya yönelik ilgisizlikleri insan ruhunu da tedirgin edebilmektedir. Teknik yoluyla yapılan her makine her zaman uzun vadede değerli hale gelmektedir. Bu değere rağmen teknik bilginin ve teknik süreçlerin kötüye kullanılması ise bir putperestliğe yol açma tehlikesini barındırmaktadır (Marcel, 1962, s. 71). Modern çağın istediği tekniğe bağımlı yaşama isteği bu düşünceyi desteklemektedir.

Tekniklere bırakılmış bir dünyada, bireyin kendisini bir dizi kısıtlamadan kurtarabilmesi giderek daha zor hale gelmektedir. Reklamlar, propagandalar gibi bireyi baştan çıkarma şekilleri bu düşünceyi doğrulamaktadır (Marcel, 1962, s. 73). Baudrillard'a göre insani eylemler artık edilgen ve yönlendirilmeye açıktır. İnsanlar sistem içinde kurulu medya düzeninin elinde kullanılmaya müsait sıradan nesnelere haline gelmekte ve bilinçli eylemlerde bulunamamaktadır. Tekniğın ve makinelerin elindeki dünyada bilinçli istekler, davranışlar yerine isteme arzusu uyandırmak ve yaptırmak söz konusudur (Baudrillard, 1995, s. 49). Bilinçli yapılan propagandalarla bilinçleri ellerinden alınmış ya da bilinçlerini teslim etmeye gönüllü insanlar rahatlıkla yönlendirilebilmektedir. En zararlı ve acımasız unsurlar iletişim kanalları yolu ile cazip hale getirilmektedir.

Marcel'e göre bir ülkeye faydalı olsa da insanlık için tehdit oluşturan buluşlar herkes tarafından bilinmelidir (Marcel, 1962, s.60). Savaşta kullanılan teknikler bir çeşit günah araçlarıdır ve zengin uluslar tekniğe ve teknisyenlere sahip oldukları için bu gücü daha rahat kullanmaktadırlar. Örneğın, savaşlarda ve savaşlarda kullanılan silahlarla birçok masum kişi yaşamını yitirmektedir. Bu sırada yapılan propagandalar durumun önemini görünmez hale getirmektedir (Marcel, 1962, 61). Dolayısıyla çağdaş dünya açısından medeni yaşamın dayanağı olan teknik, zamanla kendini acımasızlığa bırakmaktadır ve bu krizin bir çözümü yine teknikte aranmaktadır. Ancak teknik kaynaklı problemleri yine teknikle çözümleme anlayışı insanlığı çıkmaza sürüklemektedir.

Marcel'e göre kriz teknik ile değil imanla çözülebilecektir (Marcel, 1962, s. 67) ve insanın iman sahibi olması için içsel bir özgürlüğe de sahip olması gerekmektedir. İnsan sadece katılım aracılığıyla yaratıcı düzlemde özgür olabilir (Marcel, 1962, s. 23). Materyalist

temel üzerine inşa edilen toplumlar, acımasızca yükselen tekniği yüceltikleri her yerde, özneler arası ilişkilere yönelik radikal bir günah işlerler ve özneler arası ilişkileri görmezden gelerek soyutlama yaptıkları için var olan her özgürlüğü kendi köklerine göre sınıflandırır (Marcel, 1962, s. 25). Dolayısıyla, materyalist ilkelerle yönetilen bir toplumda özgürlük, aslında köleliktir (Marcel,1962, s. 20).

Hal böyle olunca Marcel endüstrileşmenin ve teknik ilerlemenin insanlar üzerindeki etkisi ve hayatta doğurduğu sonuçlardan bahsetmekte, mevcut ve olması muhtemel problemlere yönelik, kitlenin içinden önce birkaç insana, daha sonra bütün insanlığa yönelik bir çıkış yolu sunmakta ve her bireyin öncelikle bilgelik yolunda olmaya istekli olması gerektiğini vurgulamaktadır.

3. Bilgelik ve Onur

Marcel'in yaşadığı dönemde I. ve II. Dünya Savaşları'nın gerçekleşmesi, Almanya'da Nazilerin insanlık adına tehditleri, diğer taraftan Birleşmiş Milletler'in insan haklarını savunma çalışmaları ve aynı anda bilimin hızla ilerlemesi ile insana sadece sıradan bir nesne gibi yaklaşılması sonucunda insanlığın verdiği mücadeleler bir noktada insanları dünya merkezli yaşama odaklamaktadır. Marcel, "...Nazilerin özellikle toplama kamplarında tanık olunan şiddet içeren tekniklerin kitlesel ve sistematik kullanımına" (Marcel, 1962, s. 41) dikkat çekerek, şiddetin derecesinin insanlar üzerinde yarattığı korku ve endişeye vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla bu koşullarda bireyler çeşitli güç mücadeleleri sonucunda oluşan şiddetten uzaklaşmaya çalışarak öncelikle bedensel olarak yaşamaya çalışmaktadırlar. Şartlar sebebiyle dünya merkezli bir yaşam sürmeye doğru yönlendirilen insanlar için manevi gelişim ya da "Varlık sır"ına katılma amacı yerini rahat yaşamak için sadece görevlerini gerçekleştirme isteğine bırakmaktadır. "İnsanları değersizleştiren, onları atık ürünlere dönüştürmek için öz saygılarına saldıran ve yok etmek için soğukça düşünülmüş ve duygusuzca devreye sokulmuş" (Martin, 2014, s. 22) aşağılama teknikleri ve şiddet, insanları derin bir umutsuzluğa sürüklemektedir. Çünkü şiddetin varlığı insanlarda korku ve huzursuzluğa sebep olmaktadır. Huzursuzluk içindeki bireyler her daim diken üstünde yaşamaya devam etmektedir. Oysaki huzursuzlukla birlikte zihinlere yerleşen umutsuzluktan kurtulabilmek için insan kendi 'ontolojik değerini' fark etmeli ve umutla, aşkla, imanla, sadakatle "ontolojik sır"ı keşfetmek üzere harekete geçmelidir (Marcel, 1962, s. 155).

Teknik ilerlemenin kendisini spekülâtif bilgiden kurtarmaya çalıştığı bir uygarlıkta, tefekkürün önemini reddeden bir medeniyetin insanlığı da kaçınılmaz olarak bilgelikten nefret eder hale gelmektedir. Marcel bu duruma "mizofi" der (Marcel, 1962, s. 65). Bilge kişi, kendinde zamanla gelişen bir olgunlukla, belirli bir hakimiyet elde etmiş kişidir. Olgunluk, sabır ve sürekliliği gerektirir. Sabır ise sürekliliğin görünüşüdür. Marcel'e göre bilgeliğin temelinde, kendine karşı bir derece sabır vardır. Her şeyi hemen elde etmek isteyen, bilgeliğe sahip olamaz. Bunun için sadece lütfâ (greece) ihtiyacı vardır (Reeves, 1984, s. 259). Lütuf, kendinin farkında olduğu sürece bilgeliğin kapsamındadır. Bu bir eğitimin sonucudur. Bilgelik, anda yaşanan dürtüsellliği kabul etmez. Eskiden bilgelik yaşlılıkla ilişkilendirilmekteyken, modern çağda yaşa olan saygı azaldığı hatta yok olmaya başladığı için bilgelik değer kaybetmektedir (Marcel, 1950, s. 40). Bu açıdan bilgelik bir tür ahlaki diyetetik olarak görülebilir (Marcel, 1955, s. 39).

Bilgelik kolay elde edilen bir erdem değildir ve bir kişinin ben bilgeyim demesiyle de elde edilmez. Arayan kişi için bilgelik, sabır ve çabanın sonucunda elde edilebilir (Marcel, 1955, s. 40). Ayrıca bilgeliğe sahip olmak için aile kavramı da çok önemlidir. Baba

otoritesinin azaldığı modern dünyada önce saygı kavramı zarar görmektedir. Bu da kaçınılmaz olarak bilgelik ve gelenek arasındaki ilişki sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bilgenin gerçek işlevi -ikinci refleksiyonda olduğu gibi- bir araya getirme ve uyum sağlama olmalıdır. Eski Yunanlılara ya da klasik Çin felsefesine bakıldığında bilgenin evrenle bağlantılı olduğu görülmektedir. Buna göre yaşamda kurulacak düzen hiçbir şekilde kozmik düzenden ayrılamamaktadır (Marcel, 1955, s. 41-42). Bu bağlamda toplumsal bilimlerin eğitimi önem kazanmaktadır.

Bilgelik, geleneksel değerlerin savunulması temeline dayanır. Bilge kişiler, hayatları boyunca edindikleri tecrübeleri ihtiyaç duyanlar için hiçbir karşılık beklemeden aktarmaya hazırdırlar. Onlar geleneksel değerlerin korunmasında önemli bir rol oynayarak toplumda değerli görülmüşlerdir (Bıçak, 2004, s. 97) ve bilgeliğin ilk şartı bilgenin kendisini topluma adanması olmuştur. Bilge, "öncelikle toplum hayatı üstüne bilgilenmiş, düşünüp taşınmış, karşısına çıkan sorunlara çözüm yolları aramış" kişidir (Duralı, 2006, s. 130). Bilginin ve yaşamın gerçek amacı, dünyayı insan iradesine, insanın ihtiyaçlarına veya isteklerine boyun eğdirerek yozlaştırmak değil, evrensel düzende bütünleştirmektir. Marcel burada "pratik antropomorfizm" ifadesini kullanmaktadır. Modern dönemde insanlığın tavrı olan bu tavır, kozmo-merkezcilik olarak adlandırılan ve insanın alçakgönüllülüğünü savunan tavrın tam tersidir. Bilgeliğin en büyük ve en geleneksel anlamıyla sahip olduğu, pratik antropomorfizm de muzaffer bir şekilde tezahür eden bu zihinsel tutumu görmezden gelme iradesinden oluşmaktadır (Marcel, 1955, s. 42). Bu durumu daha açık hale getirmek için bilgelik ve akıl arasında var olan ilişki incelenmelidir. Bilge, makul bir insandır. Makul insan, temelde aklın sınırlarını bilen kişidir. İnsanın zihnini sağlıklı tutan şey sırdır. Marcel'e göre makul bir insanda aklın kendini kontrol edebilmesi sayesinde bilgelikten bahsedilebilir. Bilgelik özgür olanın mülküdür ve ayrıca bilge her zaman gerçek özgürlüğü aramaktadır. Bilge her şeyden önce tutkularını susturmuş ya da terbiye etmiş kişidir, ayrıca kamuoyundan ve önyargılardan bağımsızdır ve her koşulda kolektif dürtüye direnebilir. Bu bağımsızlık ona huzur verdiği sürece mutluluk da vermektedir ve o, bu dengeyi sağlayabilmiştir (Marcel, 1955, s. 43).

Bilgelik sağduyuyla yakından bağlantılıdır. Modern çağda sağduyunun ortadan kalkmasıyla, bilgelik azalmaya ve yok olmaya mahkumdur. Sağduyu, belirli sosyolojik koşullar sağlandığı sürece ortalama insanda yerleşen bilgeliğin bıraktığı bir tortudur. Aile, köy gibi ortak yaşamın veya ortak değerlerin olmadığı yerde sağduyu olmayabilir. Dolayısıyla, giderek daha fazla mekanize olan bireyler muazzam yığınlar olmaktadır (Marcel, 1955, s. 46). Marcel'e göre bu durum devlet egemenliğinin en kötü etkilerinden biridir. Sağduyu, kurumlardan ve yurttaşlık ilişkilerinden çıktığı anda, insan zihninden de çıkmaktadır. Özellikle öğretim ve okul hayatının, genellikle sağduyuya aykırı olarak hazırlanan sınav programlarının yükü ile bireylerin seçme araçları giderek daha yapay hale gelmekte ve dikkate alınması gereken insani nitelikler giderek azalmaktadır. Bu durumların zihinsel tutumlar üzerindeki kaçınılmaz etkisi olan soyutlama ruhunun insanı yavaş yavaş ele geçirdiği ve onu yaşam duygusundan ve yaşayan gerçeklerden giderek daha fazla uzaklaştırdığı ve aynı zamanda totaliter ideolojilerin büyümesine sebep olup, onları tehlikeli derecede elverişli bir alan haline getirdiği bir gerçektir. Bu ideolojiler bilgelik anlayışıyla bağdaşmaz. Totaliter ideolojiler ve soyutlama ruhu kişileri fanatizme sürükler ve hoşgörüden uzak olan fanatizm sadece zarar verir (Marcel, 1955, s. 47).

Bir Hıristiyan olarak entelektüel dindarlığı savunan Marcel'e göre, dünyanın bilgeliği ve

Mesih'in bilgeliği olmak üzere iki tür bilgelik vardır. Marcel "Hayatını kurtarmaya çalışan onu kaybedecektir" derken, Mesih'in bilgeliği açısından hayatını kurtarmaya çalışan kişinin dünyanın bilgeliğini kaybetmekte olduğunu düşünmektedir (Marcel, 1955, s. 51-52). Marcel'e göre Hıristiyanlık ahlaksal olarak bilgeliği sağlamakla birlikte yaşayan bir varlık olarak insanın toplumsal problemleri fark edip hayatına yön verebilmesi felsefi bilgelik ile mümkün olmaktadır. Dolayısıyla sadece dinle kazanılan bilgelik yeterli olmamaktadır.

Yüzyıllar önce yaşamış bir filozof olan Sokrates, bilgeliği, bilgi ve erdemle bir tutarak oluşturduğu ahlak düşüncesinde insanları, haz odaklı, sosyal başarı ve statü odaklı ya da bilgi ve bilgelik peşinde koşarak yaşayan şekilde üçe ayırmıştır (Conford, 2017, s. 25). Aristoteles'e göre ise bilgelik "en değerlilerin başını çeken bilimdir ve en değerli nesnelere us"tur şeklinde yorumlayarak bilgeliği bilimlerin en üstüne yerleştirmiş ve felsefeyle yakından ilişkilendirmiştir (Aristoteles, 2005, s. 15-25). Geleneksel teolojide ifade edilen "Hıristiyanlık olmadan bilgelikten bahsedilemez" düşüncesi bilgelik adına, Marcel için yeterli bir argüman değildir. Çünkü burada din ve inanç, manevi bir fayda üzerinde şekillenmektedir. Marcel'e göre mutluluğa ulaşmanın yolu olarak görülen bu yaklaşım sığ bir düşünce kalıbından ibarettir. Marcel için bilgelik hiçbir fayda gözetmemelidir (Marcel, 1955, s. 54). Oysaki modern dünyanın durumu ile ilgili vahim olan şey, akıl ya da sağduyunun bir hakikate bağlı olmaktan çıktığı anda tutarlılıklarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmasıdır. İktidar iradesi hâkim olup dünyayı bir fabrikaya çevirdiği anda, düzen, istikrar ve hakikat tehlikededir. Hal böyle olunca, pratik ve metafizik problemler artarda gelir. Bu problemlerin üstesinden gelmede, ortak bir görevde çalışmak için bir araya gelen az sayıda kişinin yeniden yapılanma yolundaki azmi ve ontolojik bir anlamın varlığına yaptıkları vurgu önemlidir (Marcel, 1955, s. 55).

3.1. Bağlılık, Sadakat ve Sevgi

Marcel teknoloji ve teknolojinin insan üzerindeki olumsuz etkilerine çözüm olarak bağlılık ve sadakati öne sürmektedir. Ona göre insanın özgürleşmesi ancak katılım yolu ile gerçekleşir. Katılım özneler arası ilişkileri getirmektedir. Burada ben-o ve ben-sen olmak üzere iki tür ilişki vardır. Ben-o arasındaki ilişki, gerçek olmayan kişilerin birbirini obje gibi gördükleri ve tamamen benmerkezci oldukları yapay bir ilişki türüdür. Ben ve o arasındaki ilişkide ben, ötekini sevecek, değer verilecek bir özne olarak görmez, kullanılabilir ve sahiplenilecek bir nesne gibi bakar. Hatta her an elinin altında tutabilmek için mesafeyi de iyi korur. Ben ve o ilişkisi sadece çıkar üzerine kuruludur. Bir kişiye o gibi davrandığımda, sen kavramından uzaklaşırsın. Bu bireyin kendisini de değersizleştiren bir durumdur. Oysaki ben ve sen ilişkisinde durum farklıdır. Ben-sen ilişkisi insanın varoluş yolculuğunda bağlılığını ve sadakatini esas alan bir ilişki türüdür. İki özne arasında otantik olarak gerçekleşen bu ilişkide öteki, sen olarak görüldüğünde artık bir kişiden söz edilmektedir. Bu ilişkide karşılıklı bir özveri ile "öteki için varolma" vardır. Ben ve sen birbirine derin bir şekilde bağlıdır ve birbirlerine açılım halinde özgürlüklerini keşfederler (Engelland, 2004, s. 94-97). Marcel bu ilişkiden "biz" olarak yeni bir öznenin doğduğunu söylemektedir. Bu tür bir ilişki manevi olarak alıcılık, karşılaşma, sevgi, sadakat, bağlılık, katılım, paylaşım, kardeşlik, sadakat gibi kavramlarla işaretlenmektedir. Marcel, insanın doğası gereği her daim başkalarıyla birlik içinde olması gerektiğine inanmaktadır. Böyle bir ilişkide kişi diğerine güvenir, ona değer verir (Pax, 1975, s. 17-19).

Katılım, bağlılık ve sadakatin ön koşuludur. Marcel'e göre katımlı gerçekliği kesin bir terimle belirtmek zordur çünkü katımda ele alınan bir nesne değil, kişi-ötesi olan bir

yaşamdır (Marcel, 1955, s. 26). Kitle ve kitlenin ilgi alanıyla ilgili hiçbir şey kişisel değildir (Marcel, 1955, s. 27). Kitlede zorunlu bir ortaklık vardır ve ancak ben-o arasında görülen bir çıkar ilişkisi bulunmaktadır. Katılım, kitle ile yapılacak bir etkinlik olmayıp, kişinin kendini son noktada Mutlak Sen'e açmasını gerektiren bir etkinliktir. İşte o zaman gerçekten yaşayan insan, insan olmanın nihai anlamını ifade eden kişi haline gelebilmektedir.

Marcel'e göre sadakatte süreklilik vardır ve bu ilke sadakatın rasyonel bir iskeletidir (Marcel, 1964, 153). Aynı zamanda sadakatın sırrı bağlılığın kendisi ve zaman içindeki bağlılık meselesidir. Sadakatte kişi isteyerek kendini aktif olarak karşısındaki sen'e ve Mutlak Sen'e açar hatta onun varlığının akışına açar. Kişi kendini bir şeye adadığı zaman bağlılığın süresinin sorgulanması ortadan kalkar (Marcel, 1964, s. 72). Ben- sen ilişkisinde aslında bağlayıcı en önemli kavram sevgidir. Aşk, kişinin diğeri için varlığı ile gerçekleşir. Mevcudiyet, sevgi ve bağlılık, ölümün oluşturduğu mesafeyi bile aşmaktadır (Lonergan, 1975, s. 24-25). Burada kişilerin birbirini bir nesne olarak görmesinin çok ötesinde olan varoluşsal bir birliğe ulaşma esasına dayalı bir eylem bulunmaktadır. Sevilen insan ölse de seven kişinin kalbinde varlığını sürdürecektir.

İnsan, yaşadığı bu teknik çağda, kendisini teknokrasinin aşırılıklarına sürükleyen ağırlığa karşı etkili bir şekilde nasıl mücadele edebileceğini bilmelidir (Marcel 1955, s. 19). Makineleşmeye karşı tek güç sevgidir ve sevginin bir kişide beden bulması ya da somutlaşması gerekir. Sevgi bir sırdır ve sırrı vardır (Marcel, 1962, s. 91). Marcel'e göre bu bedenlenme ancak en alçakgönüllü seviyede söz konusu olabilir (Marcel, 1955, s. 18).

Marcel'in düşünceleri irdelendiğinde felsefe ve teoloji arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir. Keen'e göre Marcel'in seküler teolojisinde tecrübenin "saklı dini boyutları" bulunmaktadır. Dolayısıyla dini yaşam dünyadan koparılamamaktadır (Keen, 1984, s. 45-47). Çağdaş insanın ihtiyacı olan şey, hayatın ruhtan ayrılmasına tepki göstermektir. Marcel'e göre insan, yaşam kavramını saf ve gerçek dini düşüncenin ışığında bir kez daha derinleştirmelidir. Tekniğin ötesinin en uygun yeri, ruhsal ve yaşamsal olanın keşiştiği noktadır (Marcel, 1955, s. 19- 20).

Sonuç

Modern çağın en büyük problemlerinden biri teknik ilerlemenin karşısında insanın tavrıdır. Teknik ilerleme kaçınılmazdır fakat nüfusu hızla artan dünyada gıda, enerji ve sağlık alanlarında duyulan ihtiyacın günden güne artması insanı meta haline getirmektedir. İşe yarayan insan istenmekte, vasıfsız insan görmezden gelinmektedir. Her koşulda temel mesele insanlığın tekniğe her gün artan bir ihtiyaçla giderek daha bağlı ve bağımlı hale gelmesidir. Ancak bu bağımlılık bilim ve teknolojinin anti-etik kullanımından kaynaklanan sorunları da beraberinde getirmektedir. Amacı analiz etmek, parçalamak, incelemek olan bilim birinci refleksiyon alanından çıkamamaktadır. Hatta bilim bazen yüksek bir kibirle kendi yöntemini her alana uygulayabileceğini düşünerek, ikinci refleksiyon alanının değerlerini dahi bünyesine katma çabasıyla, kendi değerlerini evrenselleştirme çabasıdır.

Bilimin ve tekniğin hızlı gelişmesi ile insan sürekli olarak sahip olma alanını zenginleştirme eğiliminde olmakta, hatta nesnelere sahip oldukça duygusal eksikliğini maddi olanla tamamladığı hissine kapılmaktadır. Zamanla sahip olduklarının kölesi haline geldiğini fark edememektedir. Tekniğin ilerlediği yeni dünya düzeninde insanın değeri de yapabildikleri ile sınırlıdır. Tekniği kendi akli ve eliyle oluşturan bilim insanı bile tekniğe hizmet eder hale gelerek, kendisini teknik için objeleştirmektedir. Bilim insanı da başarı kazandığı ölçüde kendini işe yarar hissetmektedir. Dolayısıyla bilim ve

beraberinde getirdiği buluşlar, teknik ilerlemelerle güç kazanan Batı uygarlığı, çeşitli baskı ve propagandalarla insanları kontrol etme ve yönlendirme suretiyle öz değerlerinden uzaklaşan kitle insanını yaratmış, teknik problemlerin bile sadece teknik eliyle çözülmeye çalışıldığı ve kendini yok etmeye kararlı bir dünya oluşturmuştur. Elbette insanın içinde bulunduğumuz zaman dilimi itibarıyla bilim ve teknik olmadan hayatını idame ettirmesi mümkün değildir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken şey teknik ilerleme ve modernleşmeye karşı insanın ontolojik bütünlüğünü kaybetmeme ve tinselliğini koruma çabasıdır.

Marcel hiçbir zaman tekniği reddetmemiştir. Bilim ve teknik Marcel felsefesinde oldukça önemlidir çünkü ikinci refleksiyon alanının önemini anlayabilmek için birinci refleksiyon alanı olmalıdır. Bilimin ve teknolojinin görevi insan yaşamını kolaylaştırmaktır, insan yaşamının tümüne egemen olmak değildir. Bu sebeple endüstriyel çağdaki insanı cezbeden ve sahip olma tutkusunu arttıran buluşlara rağmen, insanın sırlı bütünlüğünü koruması, ahlaki değerlerinden vazgeçmemesi gerekmektedir. Modern dönemin beklentilerinin aksine yaşayan insan, somut başarılarının çok ötesinde, özünde yaratıcılığın olduğu insandır. Yozlaşmış dünyanın istediği, insan deneyiminin ontolojik/ metafizik boyutunun görmezden gelinmesi ve insanın sıradan bir kitle insanı gibi yaşamını sürdürmesidir. Oysaki Marcel, ötekileşmeye ve ötekileştirmeye karşı, insanın kendini aşkla, sevgiyle, umutla hemcinslerine ve nihai noktada Mutlak Varlığa açarak kaybettiği ontolojik değeri yeniden bulabileceğine inanmaktadır.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Köreleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – İthenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Yazar Katkıları	Çalışmanın Tasarlanması: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40) Veri Toplanması: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40) Veri Analizi: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40) Makalenin Yazımı: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40) Makale Gönderimi ve Revizyonu: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40)

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - İthenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Author Contributions	Design of Study: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Data Acquisition: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Data Analysis: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Writing up: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Submission and Revision: 1. Author (%60), 2. Author (%40)

Kaynakça / References

- Aristoteles. (2005). *Nikomakhos'a Etik*. (Çev. Saffet Babür). Ankara. Kebikeç Yayınları.
- Baudrillard, J. (1991). *Sessiz Yığınların Gölgesinde ya da Toplumsalın Sonu*. (Çev. Oğuz Adanır). İstanbul. Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (1995). *Kötülüğün Şeffaflığı*. (Çev. Emel Abora; Işık Ergüden). İstanbul. Ayrıntı Yayınları.
- Bayraktar, F (2014). *Bağlanma Hürriyeti*. Ankara. Aktif Düşünce Yayınları.
- Bayraktar, F. (2008). Gabriel Marcel'de insan, bilim, teknik ve anlam ilişkisi üzerine. *Felsefe Dünyası*. Cilt 2, Sayı 48. S. 90-95.
- Bıçak, A. (2004). *Tarih Düşüncesi II Felsefe ve Tarihi*. İstanbul. Dergâh Yayınları.
- Blackham, H. J. (2005). *Altı Varoluşçu Düşünür* (Çev. E. Uşaklı). Ankara. Dost Yayınları.
- Cain, S. (1963). *Gabriel Marcel*. Indiana. Regnery Gateway.
- Conford, F. M. (2017). Sokrates Öncesi ve Sonrası (Çevirenler: A.M. Celal Şengör; Senem Onan). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Duralı, T. (2006). *Sorun Nedir?* İstanbul. Ülke Yayınları.
- Ellul, J. (2003). *Teknoloji Toplumu*. (Çev. Mustafa Ceylan). İstanbul. Bakış Yayınları.
- Engelland, C. (2004) "Marcel and Heidegger on the Proper Matter and Manner of Thinking," *Philosophy Today* 48 (1): 94-109.
- Gallagher, K. T. (1962). *The Philosophy of Gabriel Marcel*. New York: Fordham University Press.
- Hanley, K. R. (1998). "Preface" in *Perspectives on a Broken World* (Tr. K. Rose Hanley). Milwaukee. Marquette University Press.
- Keen, S. (1984). "The Development of the Idea of Being in Marcel's Thought" in *The Philosophy of Gabriel Marcel*, ed. Paul Arthur Schilpp and Lewis Edwin Hahn, Illinois: Open Court Publishing Company.
- Koç, E. (2004). *Gabriel Marcel ve Sadakat*. Ankara. Art Yayınları.
- Koç, E. (2008). Bir Umut Metafizigi Olarak Gabriel Marcel Felsefesi. *SDU Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S: 18, s. 171-194.
- Koç, E. (2017). Gabriel Marcel'in Kişi Nosyonu. *Sosyal Bilimler Dergisi*. S: 10. SS, s. 1-17.
- Koç, E. (2021). *XIX. Yüzyıl felsefesi*. Ankara. Nobel Yayınları.
- Korlaelçi, M. (1989). Gabriel Marcel'e Göre Teknik ve Günah. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S:3, S: 239-252.
- Loneragan, M. (1975). Gabriel Marcel's Philosophy of Death. In *Philosophy Today* Vol. 25, no. I.
- Marcel, G. (1950). *The Mystery of Being 1. Reflection and Mystery*. (Tr. G. S. Fraser). Chicago. Henry Regnery Company.
- Marcel, G. (1952). *Metaphysicque Journal*. (Trans. Bernard Wall). Chicago. Henry

Regnery Company.

Marcel, G. (1955). *The Decline of Wisdom*. New York. Philosophical Library.

Marcel, G. (1962). *Man Against Mass Society*. (Trans. G. S. Fraser). Chicago. Henry Regnery Company.

Marcel, G. (1964). *Creative Fidelity*. (Tr. Robert Rosthal). New York. Straus and Company.

Marcel, G. (1968). *Mystery of Being 2 Faith and Reality*. (Tr. Rene Hauge) Chicago. Gateway Edition Henry Regnery Company.

Marcel, G. (1971). *The Existential Background of Human Dignity*. Massachusetts. Harvard University Press.

Marcel, G. (1973). *Tragic Wisdom and Beyond*. (Trans. Stephen Jolin and Peter McCormick). Evanston. The Northwestern University Press.

Marcel, G. (1984). "Reply to Gene Reeves," In *the Philosophy of Gabriel Marcel: The Library of Living Philosophers, 17*, Edited by Paul Arthur Schlipp and Lewis Edwin Hahn, (LaSalle, IL. Open Court.

Martin, A. (2014). *Gabriel Marcel On Love as The Restoration of The Broken World*. A Thesis Presented to The Faculty of the Saint Thomas of Villanova Institute: Philippines.

Megill, F. (1971). *Egzistansiyalist Felsefenin 5 Klasiği*. İstanbul. Hareket Yayınları.

Merton, R. K. (2003). "Önsöz" *Teknoloji toplumu*. (Çev. Mustafa Ceylan). İstanbul. Bakış Yayınları.

Muşta, C. (1988). *Gabriel Marcel'in Varoluşçuluğu*. Ankara. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

O'Malley, J. B. (1984). "Marcel's Notion of Person". P. A. Schilpp and L.E. Hahn (ed.) *The Library of Living Philosophers: The Philosophy of Gabriel Marcel*. Illinois. Open Court, 275-294.

Pax, C. (1975). *Marcel's Way of Creative Fidelity*, *Philosophy Today* Vol. 1, No. 25:17-19.

Reeves, G. (1984). "The Idea of Mystery in the Philosophy of Gabriel Marcel" P. A. Schilpp and L.E. Hahn (ed.) *The Library of Living Philosophers: The Philosophy of Gabriel Marcel*. Illinois. Open Court, 245-268.

Renaux, R. (1994). *Egzistansiyalizm Üzerine Dersler*. (Çev. Murtaza Korlaelçi). Kayseri. Erciyes Üniversitesi Yayınları.

Uygur, N. (1984). *Kültür Kuramı*. İstanbul. Remzi Kitabevi.

Yörükoğulları, E.; Orhun, Ö.; Topdemir, H. G.; İhsanoğlu, E. M. (2017). *Bilim ve Teknoloji Tarihi*. (Ed. Yörükoğulları, E.; İhsanoğlu, E. M.). Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayınları.